

**BAABKA III
RAHMIDDA HAYSASHADA
MADAXA I
TIIRARKA RAHMIDDA HAYSASHADA**

Qodobka 885aad

Rahmidda haysashadu waa heshiis isku waajibinayo qof damaanad ahaan deyn lagu leeyahay darteed, amaba qof kale lagu leeyahay in uu u dhiibo deynlaha ama qof kale oo labada heshiiskaas sameeyey isla garteen, shey uu ku yeelanayo deynluhu xaq cayneed oo siinaya in uu ceshado sheygaas ilaa iyo inta la gudo deyntaas, kana hormarinaya deynleyda caadiga iyo deynleyda ku xigta derejada markuu xaqiisa ka qaadanayo qiimadda sheygaas gacan kasta oo ay ku jirto.

Qodobka 886aad

Rahmidda haysashadu laguma sameyn karo wax aan lagu gadi karin naado si soocan ha ahaadeen guurto ama maguurto.

Qodobka 887aad

Waxaa lagu dabaqayaa rahmidda haysashada axkaanta ay qorayaan qodobbada 824, 831, 833 oo ku saabsan rahmidda.

MADAXA II

RAADADKA RAHAMIDDA HAYSASHADA

QAYBTA I

**RAADADKA LABA DHINAC
WAAJIBAADKA RAHMAHA**

Qodobka 888aad

1. Waa in uu u dhiibaa rahmuhu sheyga deynlaha ama qofka ay labada heshiiyay isla garteen.
2. Waxaa loo raacayaa dhiibidda sheyga la rahmay Axkaantu ku saabsan dhiibidda sheyga la gadayo.

Qodobka 889aad

Sheygi la rahmay haddii uu u noqdo rahmaha, waa dhammaaneysaa rahmiddu, haddii uusan sugin deynlaha loo rahmay in celisku looga dan lahayn in ay dhammaatay rahmiddu, intaas oo dhan, iyo iyadoo aan wax loo dhimin xuquuqda dadka kale.

— 235 —

Qodobka 890aad

Wuxuu damaanad qaadayau rahmuhu ansaxidda rahanka mana laha in uu ku kaco tasarruf kasta ee dabiicaddiisu tahay in ay wax u dhinto qiimaha sheyga, ama ka celinaya deyniisa in uu ugu dhaqmo xuquuqdiisa uu ka helay heshiiska, deynlaha wuxuu leeyahay haddey degdegsiinyo timaado in uu samocyo wax allaale wixii dhowraya sheyga rahman isagoo ugu noqonaya kharajka rahmadaha.

Qodobka 891aad

1. Rahmuhu isagaa mas'uul ka ah, lumidda ama duugoobidda sheyga haddii gafkaisu sabab u ahaa ama xoog aan la celin karin.

2. Waxaa lagu dabaqayaa rahmida haysashada Axkaanta qodobada 839 iyo 840 oo ku saabsan lumidda iyo duugoobidda maguurtada Rahman iyo u guuridda xaqa uu ku lahaa deynlaha ceeynta rahman, ay u guureyso wixii galay meesheeda.

WAAJIBAADKA DEYNLAHA WAX LOO RAHMAY

Qodobka 892aad

Deynlaha waxaa waajib ku ah dhowritaanka iyo dayactirka sheyga loo dhiibay isagoo ku kacayo dadaalka aabaha qoyska ee wanaagsan (buon padre di famiglia).

Isaagaana mas'uul ka ah lumidda iyo duugoobidda sheyga haddii uusan sugin in taasu u noqoneyso sabab kale ee aanu isagu gacan ku lahayn.

Qodobka 893aad

1. Deynlaha uma bannaana in uu ka helo sheyga rahman intifaac aan beddelaad lahayn.

2. Waxaana saaran in uu sheyga ka dhaliyo dhammaan miraha uu soo saari karo haddii uusan jirin heshiis sidaas ka duwan.

3. Faa'iidada saatiga ee uu helo iyo qiimaha ku isticmaalkooda waxaa lagu goynayaa lacagta la dammaantay xataa haddii weli ayna dhicin muddada. Waxaa marka hore la jarayaa kharajyada lagu bixiyey dhowritaanka iyo hagaajinta sheyga kaddibna kharajyada iyo dulsaarada, ugu dambeyntii ra'sumaalka deynta.

Qodobka 894aad

1. Haddii ay mira dhaleyso ama wax soo gelineyso caynta rahmani, labada dhinacna ku heshiidaan in laysu tuuro dhammaan ama qaar ka mid ah dulsaarada, heshiiskaasu, waa fulayaa ilaa meesha ugu sareysa ee uu oggol yahay qaanuunku in uu gaaro dulsaarka heshiiska ah.

2. Haddeyan labada dhinac ku heshiin inay isu tuuraan miraha iyo dulsaarada, ayna goynin sicirka dulsaarada. waxaa lagu xisaabinayaa dulsaarka sicirka qaanuunka ah iyadoo aan laga samarin qiimaha miraha. Haddii dhinacyada ayna ku heshiin taariikh ay ku dhacayso deynta la damaanay, deynlaha ma weydiisan karo bixinta deyntiisa haddii uusan jirin miraha iyadoo wax loo dhimin xaqa deynsanaha inuu bixiyo goortuu doono.

Qodobka 895aad

1. Deynluhu wax loo rahmay waa inuu ku maamulaa sheyga sida aabaha qoyska ee wanaagsan mana beddeli karo ka faa'iideysiga sheyga isagoon oggolaan rahmuhu waxaana wajib ku ah inuu ogeysiyo rahmuhu wax kasta ee keeni kara soo dhexgelkiisa.

2. Haddii uu deynluhu si xun ugu dhaqmo xaqaas ama si xun uu u maamulo ceyntii, ama uu dayacaad weyn ku sameeyo, rahmaha waxaa u banaan kolkaas in uu dalbo in ceyntii ilaalin la geliyo, ama in uu soo ceshado bixiyana deynta. Marka dambé haddaan deynta (mablaqa) wax loo rahmay dulsaar ku socon, waqtigeeduna dhicin deynluhu ma yeelanayo wixii ka soo hara mooyee lacagtaas (mablaqaas) kolkii laga gooyey kaddib qiimadii dulsaarada oo laga qiyaasay sicirka xeereed laga billaabo maalinta bixinta iyo maalintey deynta waqtigeedu dhacay.

— 237 —

Qodobka 896aad

Deynluhu wuxuu u celinayaa ceyntii rahmaha kaddib kol-kii loo gudo xaqiisa dhammaantiis, ayada iyo wixii raacsanaa oo la xiriiray iyo masruufaadkii iyo magdhowyadii.

Qodobka 897aad

Waxaa lagu dabaqayaa rahmida haysashada Axkaanta qodobka 841 oo ku saabsan mas'uuliyadda rahmaha aan ahayn deynsanaha iyo axkaanta qodobka 843 oo ku saabsan shardiga yeelashada markii la bixin waayo deynta iyo gadida loo marin hababka loo gooyey.

QAYBTA II

RAADADKA XAGGA SADDEXAAD

Qodobka 898aad

1. Si rahmiddu u saameyso xaqa dadka kale waa in cayntu ku jirtaa gacanta deynlaha ama qof kale oo ay labada heshiiyey magacaabeen.

2. Sheyga rahmani damaan buu u noqon karaa deyman badan.

Qodobka 899aad

1. Rahmiddu xaq waxay u siineysaa deynlaha wax loo rahmay in uu ka ceshado dadkoo idil sheygii isagoo wax u dhimin xuquuqda dadka kale oo la diiwaangeliyey.

2. Haddii cayntii ka baxdo gacanta rahmaha isagoo dooneyn ogeyna wuxuu xaq u leeyahay in uu haysashadiisa ka soo ceshado dadka kale sida ay qabto axkaanta haysashada.

Qodobka 900aad

Kuma eka rahmida haysashadu in ay dammaanato ra'su maalka ee qudh ah ee waxay kaloo damaananeysa iyagoo isku darejo ah waxa soo socda :

b. Kharajyada lagama maarmaanka ee lagu dhowray shayga.

t. Magdhowga ka yimaada ceebaha ay la timaado shayga.

j. Kharajyada heshiiska dhaliyey deynta iyo kharajkii heshiiska rahmida iyo diiwaangelintiisa haddii loo baahdo.

x. Kharajyada loo galay fulinta rahmadda haysashada.

Kh. Dulsaryada oo bislaaday oo dhan iyadoo la dhowrayo waxa ku yimid qodobka 227.

MADAXA III

DHAMAADKA RAHMIDDA HAYSASHADA

Qodobka 901aad

Wuxuu ku dhammaadaa xaqa rahmida haysashadu deyntii wax loo rahmay oo dhammaatay waana la soo noqonayaa haddey suusho sababta ay ku dhammaatay deyntu iyadoo aan wax loo dhimin xuquuqda uu sharci ku yeeshay dadka kale oo niyaddaan muddada u dhexeysay markii xaqa dhammaaday iyo goortuu soo noqday.

Qodobka 902aad

Xaqa rahmida haysashadu wuxuu ku dhammaadaa oo kale sababaha soo socda :

b. Haddii deynlaha wax loo rahmay ka dego xaqaas uuna lceyahay awood xeer oo uu kaga dhoofi karo deynsanaha deynta. waxaa laga garan karaa loona qaadan karaa inuu ka tanaasulay, haddii isagu doorto in uu iska daayo cayntii rahmaneyd ama uu oggolaado in lagu tasarufo iyadoo shardi lagu xirin. Hase yeeshee sheyga la rahmay haddii lagu yeesho xaq cusleynaya oo dan u ah dad kale, tanaasulidda deynluhu saameynmeyso dadkaas iney oggolaadaan mooyee.

t. Haddii xaqa rahmida haysashadu iyo xaqa hantidu ku wada kulmaan gacan qof keli ah.

j. Haddii cayntii baaba'do ama xaqey u rahmaneyd dhammaado.

MADAXA IV
NOOCYO KA MID AH RAHMIDDA HAYSASHADA
QAYBTA I
RAHMIDDA MAGUURTADA

Qodobka 903aad

Waxaa loo baahan yahay oo shardi ah, si rahmida maguurtadu u saameyso dadka kale iney haysashadu u guurto deynlaha ka sokow, in la diiwaangeliyo. Waxaa lagu dabaqayaa diiwaangelintaasna axkaanta u gaarka ah diiwaangelinta rahmida.

Qodobka 904aad

Waxaa u bannaan deynlaha loo rahmay maguurto in uu ka ijaaro maguurtada rahmaha iyadoo taasuu is hortaageeynin xaqa dadka kale. Haddii laysku waafaqo ijaarka heshiiska rahmida dhexdiisa, waa in lagu sheegaa caynkaas diiwaangelinta rahmida qudheeda, haddiise lagu heshiiyo ijaarka rahmida kaddib waa in lagu tilmaamaa diiwaangelinta bogga ay ku taal geeskiiisa. Hase yeeshee tilmaantaasu waa laga maarmaa haddii la cusbooneysiyo ijaarka si aamusnaan ah.

Qodobka 905aad

1. Deynlaha loo rahmay maguurto waa inuu maguurta-da hagaajiyaa kuna bixiyaa kharajkey u baahan tahay si loo dhowro. Wixii lagu yeesho sanad walba ee canshuur iyo takaaliif ah waa inuu baxshaa, hase yeeshee, waa inuu ka goostaa wixii uu bixiyey miraha uu helayo, ama qiimadda (il prezzo) maguurtada darajada uu sharcigu siinayo.

2. Wuxuuse isaga furfuri karaa waajibaadkaas oo u bannaan deynlaha inuu dhaafo xaqa rahanka

QAYBTA II
RAHMIDDA GUURTADA

Qodobka 906aad

Si ay u saameeyso rahmida guurtada xaqa dadka kale waxa loo baahan yahay, in la wareejiyo haysashadii deynlaha ka sakow, in lagu dhigo heshiiska waraaq taariikhdeedu sugan tahay laguna caddeenayo inta lagu damaantay rahmida iyo sheyga rahman si tifaftiran, taariikhdaas suganna waxay muujineysaa darajada deynlaha wax loo rahmay.

Qodobka 907aad

1. Axkaanta ku saabsan raadadka ka imaanaya haysashada guurtada maadiga ah iyo waraaqaha la cuskado oo waxa ku yaal kan wataa leeyahay (titolo al portatore). Waxaa lagu dabaqayaa midda guurtada.

2. Si gaar ah deynlaha wax loo rahmay wuxuu leeyahay haddii uu niyadsan yahay in uu ku doodo xaqa rahmida, xataa rahmuhu uusan awoodin in uu ku tasarufo ceyntii rahmaneyd.

Qodobka 908aad

1. Haddii sheyga la rahmay laga baqo inuu lumo ama duugoobo (deterioramento) ama qiimihiisu yaraado uu ku filnaanwaayo dammaanad ahaan xaqii deynlaha, aanuna rahmuhu waydiisan in uu u soo celiyo si ugu keeno shey kale ee bedelkiisa. Waxaa u bannaan deynlaha ama rahmuhu in uu ka codsado garsooraha in uu u oggolaado in uu sheygii lagu gado sicirka suuqa naado ahaan.

2. Haddii la oggolaado gadidda garsooraha goynaya amarka ku saabsan in la dhigo qiimaha (il prezzo) markaasna xaqa deynluhu wuxuu ka guurayaa sheygii una guuraa qiimaha.

Qodobka 909aad

Waxaa u bannaan rahmaha hadduu helo fursad uu ku gado sheygii la rahmay, gadiduna tahay mid faa'iido leh, in uu garsooraha weydiisto in uu u oggolaado gadida cayntaas haba ahaato taasuu inta aynan dhicin deynta, Garsooruhuna isagoo caddeynaya markuu oggolaado shuruudda gadidda isagaana goynaya amarka dhigidda qiimaha.

Qodobka 910aad

1. Waxaa u bannaan deynlaha haddaanu xaqiisa la siin in uu weydiisto garsooraha, in uu u oggolaado gadidda sheyga laguna gado sicirka suuqa naado ahaan.

2. Waxaa u bannaan oo kale in garsooruhu gooyo in uu hantisiyo sheyga isagoo loogu gudayo deyntii, hase yeeshee waa in lagu xisaabiyaa ilaa iyo inta ay deynta la'eg tahay. Markaasoo kale qiimaha sheyga waxaa lagu goynayaa sida ay gartaan khubarada.

Qodobka 911aad

Waxaa lagu dabaqayaa axkaanta hore inteyan isaga iyo imaanin Axkaanta qawaaniinta ganacsiga iyo axkaanta gaarka u ah guryaha loo aqoonsan yahay inay wax rahmaan ama shar-ciyada iyo xeer nidaamiyaasha ku saabsan xoolaha gaarka u ah rahmida guurtada.

QAYBTA III

RAHMIDDA AMAAHDA

Qodobka 912aad

1. Rahmida deynta ma saameyneyso deynsanaha xaqiisa in la ogeysiyo oo uu oggolaado mooyee siduu qorayo qodobka 302.

2. Laguma hor istaagi karo xaqa dadka kale haddeysan ahayn kaddib u dhiibidda deynlaha wixii deynta rahmaan loo cuskanayey (il titolo), waxaana laga billaabayaa derejada rahmida taariikhda ku sugan ogeysiiska ama oggolaanshaha.

3. Haddii deynta la wareejin karin ama la xaraashi karin, ma bannaana rahmiddeedu.

Qodobka 913aad

Waraaqaha la cuskado ee magacaaban (nominativo) iyo kuwa la idmo (titolo all'ordine) waxaa lagu rahmayaa sida gaarka ah ee sharcigu dhigayo si lagu wareejiyo, hase yeeshee waxaase shardi ah in la caddeeyaa in wareejinta loola jeedo rahmid, umana baahna ogeysiis.